

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/6/2017
Identifikačné číslo spisu: 2213224061
Dátum vydania rozhodnutia: 28.09.2017
Meno a priezvisko: Mgr. Dušan Čimo
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2017:2213224061.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu U. K., trvale bytom B., zastúpeného JUDr. Borisom Štanglovičom, advokátom v Šali, Jarmočná 2264/3, proti žalovaným 1/ S. K., trvale bytom B., 2/ Mgr. Patrikovi Gaalovi, advokátovi v Dunajskej Strede, Alžbetínske námestie 1203 a 3/ JUDr. Marianovi Zányimu, advokátovi v Dunajskej Strede, Alžbetínske námestie 2, o 2 600 000 € s príslušenstvom, vedenom Okresným súdom Dunajská Streda pod sp. zn. 14C/253/2013, o dovolaní žalobcu proti uzneseniu Krajského súdu v Trnave z 26. januára 2016 sp. zn. 23Co/699/2014, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovaným nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trnave (ďalej tiež len „odvolací súd“) označeným uznesením potvrdil uznesenie Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej tiež len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“ a spolu s odvolacím súdom tiež len „nižšie súdy“) zo 14. mája 2014 č. k. 14C/253/2013-58, ktorým prvoinštančný súd zrušil svoje skoršie uznesenie z 24. januára 2014 č. k. 14C/253/2013-23 (o priznaní žalobcovi oslobodenia od súdnych poplatkov). Zhodne so súdom prvej inštancie dospel k záveru, že nebola splnená tá zákonná podmienka priznania oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorou je nemožnosť posudzovania postupu žiadateľa oslobodenia (tu žalobcu) za svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie práva. Zo žaloby nasmerovanej žalobcom proti jeho bývalej manželke a dvom advokátom (zastupujúcim bývalú manželku ako poškodenú v ňou iniciovanom trestnom konaní), ktorou sa požaduje od žalovanej 1/ 350 000 €, od žalovaného 2/ 1 500 000 € a od žalovaného 3/ 750 000 € totiž nevyplývalo nielen to, z čoho konkrétne by mala pozostávať utrpená škoda a chýbala i jej bližšia špecifikácia, ale zrejme nebolo ani to, z akého dôvodu by mal žalobcovi vzniknúť nárok na náhradu nemajetkovej ujmy a napokon zjavným bol i nedostatok príčinnej súvislosti medzi tvrdenou príčinou škody a škodou. Uplatňovanie nárokov žalobcu tak podľa odvolacieho súdu vykazovalo znaky šikanózneho výkonu práva, pričom aj skúmanie majetkových pomerov žalobcu za takejto situácie bolo bezpredmetným, nakoľko obe zákonné podmienky priznania oslobodenia od súdnych poplatkov musia byť splnené súčasne.

2. Proti takémuto uzneseniu odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej tiež „dovolateľ“) dovolanie so

zrejším návrhom na zrušenie uznesení oboch nižších súdov namietajúc, že odvolací súd a pred ním i súd prvej inštancie mu svojím postupom odňali možnosť konať pred súdom [§ 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení (ďalej len „O. s. p.“)]. Pri splnení zákonných podmienok oslobodenia, predstavovaných návrhom a majetkovými pomermi žalobcu, bolo treba - i s poukazom na jedno z rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) vo veci sp. zn. 3 Obo 117/2008 - veľmi starostlivo zvažovať posudzovanie zrejmej bezúspešnosti uplatňovania práva, pretože tu ide o určitú prejudíciu výsledku sporu a nepriznanie oslobodenia od súdnych poplatkov môže zabrániť i prístupu jednotlivca k súdu (ústavný rozmer problému). Zo žaloby podľa žalobcu vyplýva dostatok dôvodov pre odôvodnenosť požiadavky na náhradu nemajetkovej ujmy minimálne vo vzťahu k žalovanej 1/, zisťovanie príčinnej súvislosti medzi škodou a jej tvrdenu príčinou je vecou dokazovania a pri riadnom zistení pomerov žiadateľa oslobodenia a nedostatku ich zmeny nemožno raz priznané oslobodenie odňať len v dôsledku zmeny hodnotenia pomerov, dôvodil tiež dovolateľ, upriamujúci pozornosť i na to, že nemôže obstať výhrada nižších súdov o zmätočnosti a nezrozumiteľnosti žaloby, ak tu nebolo výzvy na jej opravu či doplnenie.

3. Žalovaný 3/ navrhol dovolanie „zamietnuť“ (?) pre jeho neprípustnosť.

4. Žalovaní 1/ a 2/ dovolacie návrhy nepodali.

5. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok (zákon č. 160/2015 Z. z., ďalej len „C. s. p.“). Najvyšší súd, majúci možnosť pristúpiť k rozhodovaniu v tejto veci až po 1. júli 2016, postupoval na základe úpravy z prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 C. s. p. (podľa ktorého, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže však dovolanie tu bolo podané ešte pred 1. júlom 2016 (konkrétne 8. apríla 2016), podmienky jeho prípustnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho v čase jeho podania, teda podľa príslušných ustanovení O. s. p. Dôvodom pre takýto postup je nevyhnutnosť rešpektovania základných princípov C. s. p. o spravodlivosti ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní účastníkov dovolacieho konania, ktoré začalo (avšak neskončilo) za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (Čl. 2 ods. 1 a 2 C. s. p.), ako aj ďalšieho základného princípu o potrebe ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (Čl. 3 ods. 1 C. s. p.).

6. Najvyšší súd ako súd, ktorého funkčná príslušnosť na prejednanie dovolania a rozhodnutie o ňom ostala zachovaná i po nadobudnutí účinnosti nových kódexov civilného procesného práva (v tejto súv. por. tiež § 10a ods. 1 O. s. p., § 35 C. s. p. i nedostatok osobitnej úpravy v Civilnom mimosporovom poriadku, teda v zákone č. 161/2015 Z. z.), po zistení, že dovolanie bolo podané včas aj naň oprávnenou osobou dospel k záveru, že podanie žalobcu smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné.

7. Dovolaním šlo podľa procesného práva platného a účinného v čase začatia dovolacieho konania v tejto veci napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O. s. p.). Občiansky súdny poriadok upravoval prípustnosť dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu v ustanoveniach §§ 237 a 239.

8. Dovolanie proti uzneseniu bolo prípustné, ak ním bolo napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ O. s. p.). Podľa § 239 ods. 2 O. s. p. bolo dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo b/ išlo o uznesenie o priznaní, resp. nepriznaní účinkov cudziemu rozhodnutiu na území Slovenskej republiky. Okrem už citovaných odsekov však § 239 O. s. p. obsahoval i odsek 3, podľa ktorej ustanovenia odsekov 1 a 2 (rozumej o prípustnosti dovolania) neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti,

predbežnom opatrení, súdnych poplatkoch, oslobodení od súdnych poplatkov, prerušení alebo neprerušení konania, poriadkovej pokute, o znalcovskom, tlmočnom, o odmietnutí návrhu na zabezpečenie predmetu dôkazu vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákonom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

9. V prejednávanej veci žalobca dovolanie nielenže nasmeroval proti uzneseniu, ktoré definične nespadá pod žiadne z uznesení podľa § 239 ods. 1 a 2 O. s. p., ale navyše tu ide aj o jeden z prípadov, v ktorých zákonodarca prípustnosť dovolania výslovne vylúčil (pretože uznesenia oboch nižších súdov napádané dovolaním, teda i uznesenie súdu odvolacieho, sa týkali oslobodenia od súdnych poplatkov). Prípustnosť dovolania preto z ustanovenia § 239 O. s. p. vyvodit' nešlo.

10. Dovolanie by tak vzhľadom na vyššie uvedené bolo procesne prípustné, len ak by v konaní, v ktorom bolo dovolaním napádané uznesenie vydané, došlo k niektorej z procesných väd zakladajúcich tzv. zmätočnosť konania podľa § 237 ods. 1 O. s. p. Toto ustanovenie pripúšťalo dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a/alebo g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Nie je pritom relevantné tvrdenie dovolateľa o existencii niektorej takejto vady, ale len zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k tejto vade skutočne došlo.

11. Dovolateľ procesné vady konania uvedené v § 237 ods. 1 písm. a/ až e/ a g/ O. s. p. netvrdil a existencia žiadnej z týchto väd nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

12. Pokiaľ šlo o vadu i namietanú podľa § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. (účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom), u tejto rovnako ako u všetkých väd podľa § 237 ods. 1 O. s. p. je jedným zo záverov ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (bez potreby na ňom v tejto konkrétnej veci čokoľvek meniť) aj to, že rozhodujúcim tu nie je názor (subjektívne presvedčenie) dovolateľa, že konanie pred odvolacím súdom či oboma nižšími súdmi a/alebo jeho výsledok je zaťažené (-ý) niektorou takouto vadou, ale len objektívna skutočnosť (zistenie odvolacieho súdu), že treba usudzovať na výskyt niektorej takejto vady. V prejednávanej veci však podľa názoru odvolacieho súdu o prípad takéhoto zistenia nešlo.

13. Predovšetkým k námietke potrebou obozretnosti pri posudzovaní postupu účastníka konania (dnes strany sporu) za zrejme bezúspešné uplatňovanie či bránenie práva so zreteľom k možnému prejudikovaniu tým výsledku sporu sa žiada uviesť, že práve zadefinovanie (zákonodarcom) požiadavky na zrejmu bezúspešnosť je niečím, čo súdu povinnému rozhodnúť o návrhu na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov poskytuje priestor pre urobenie si predbežného záveru o tom, aké má na základe aktuálnych podkladov v spise vyhliaďky na úspech či už uplatňovanie určitého práva (pokiaľ ide o žalobcu, resp. v prípade taktiež možnej vzájomnej žaloby žalovaného) alebo naopak jeho bránenie (v tomto prípade rozumej hodnotenie postoja žalovaného k žalobe, resp. žalobcu k prípadnej vzájomnej žalobe žalovaného). Pre účely urobenia takéhoto predbežného záveru súd nevykonáva žiadne dokazovanie (ak by mal platiť opak, logicky by už o zrejmosti bezúspešnosti nemohla byť reč) a výnimkou je tu len dokazovanie už vykonané k času podania návrhu na priznanie oslobodenia, ku ktorému príde až v priebehu konania (kedy sa už podklady v spise, rozhodné pre hodnotenie možnej úspešnosti či bezúspešnosti, neobmedzujú len na žalobu, resp. vyjadrenie žalovaného). V prípade podania návrhu na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov žalobcom už pri začatí konania (ako aj v prejednávanej veci) je preto plne legitímnym vyvodzovanie záveru o zrejmej bezúspešnosti uplatňovania práva už zo žaloby a je to tak práve žalobca, kto nesie zodpovednosť za vypravenie žaloby takým opisom rozhodných skutkových okolností, pri ktorom jednoznačný záver o zrejmej bezúspešnosti

uplatňovania práva prijať nepôjde.

14. Podľa dovolacieho súdu s prihliadnutím k už uvedenému zhora niet dôvodu nesúhlasiť s nižšími súdmi v tom, že pri vyjdení výlučne z obsahu žaloby v prejednávanej veci sa úspech žalobcu (požadujúceho inak od všetkých troch žalovaných spolu sumu 78 327 600 - slovami viac než „sedemdesiatosem miliónov“ - niekdajších Sk) javí podstatne menej pravdepodobnejším než možnosť opačná (rozumej to, že žalobca naopak so žalobou neuspeje). Takýto záver nižších súdov rozhodne nemožno považovať za arbitrárny, ak v žalobe skutočne absentuje nielen konkrétne vyčíslenie žalobcom utrpenej škody i okolností nasvedčujúcich zodpovednosti jednotlivých žalovaných za jej vznik, ale i ďalších skutočností akcentovaných predovšetkým odvolacím súdom a významných pre urobenie prinajmenšom predbežného záveru o existencii nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení). Ťažko pritom možno prehliadnúť, že v časti týkajúcej sa náhrady nemajetkovej ujmy správnosť záveru nižších súdov nepriamo potvrdil i sám žalobca, ktorý v podaní doplnujúcim dovolanie tvrdenie o dostatočnosti argumentácie obmedzil na žalovanú 1/ (čím fakticky priznal, že vo vzťahu k ďalším dvom žalovaným prinajmenšom nateraz žaloba potrebný vecný základ postráda).

15. Podobne nešlo prijať námietku, podľa ktorej postup nižších súdov mal mať za následok znemožnenie žalobcovi prístupu k súdu. Požiadavka na kumulatívne (súčasné) splnenie všetkých zákonom vyžadovaných podmienok oslobodenia od súdnych poplatkov totiž v sebe obsahuje i garanciu, že žiadnemu z účastníkov, ktorých nepôjde označiť za zrejme bezúspešných uplatňovateľov, resp. obrancov nimi hájených práv, nebude upretý prístup k súdu, pokiaľ by prekážkou takéhoto prístupu malo byť trvanie na splnení poplatkovej povinnosti. Druhou stranou rovnakej obraznej mince je však i to, čo rovnako správne ustálili nižšie súdy a síce, že na skúmanie majetkových a obdobných pomerov žiadateľa oslobodenia od súdnych poplatkov je dôvod len vtedy, ak postup takéhoto žiadateľa nevykazuje znaky svojvoľného či zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva. V tejto súvislosti samozrejme nemôže byť bez významu ani to, že je to práve výška požadovanej náhrady škody, resp. nemajetkovej ujmy, ktorá je určujúcou aj pre výšku súdneho poplatku a prijatie argumentácie o existencii podmienok oslobodenia od súdnych poplatkov u každého, koho na to disponujú nepriaznivé majetkové a iné obdobné pomery, by v konečnom dôsledku viedlo k neexistencii žiadnych limitov pre uplatňovanie nárokov takýchto osôb (teda k požadovaniu zjavne premrštených súm, prekračujúcich i sumy prisudzované v prípadoch ďaleko závažnejších a často vôbec nereparovateľných zásahov do práv).

16. O použiteľnosť záverov z rozhodnutia publikovaného pod R 16/1972 potom v tejto veci nešlo (a nemohlo ísť) preto, že toto sa týkalo výlučne podmienky priznania oslobodenia reprezentovanej pomermi žiadateľa oslobodenia (a možných zmien v tomto smere), v prejednávanej veci však nižšie súdy svoje rozhodnutia fakticky odnímajúce žalobcovi skôr priznané oslobodenie založili na závere o nesplnení inej (už vyššie analyzovanej) podmienky a to za stavu, keď z pôvodného uznesenia zamestnanca súdu, priznávajúceho žalobcovi oslobodenie nevyplýva (pre absenciu odôvodnenia takého rozhodnutia), žeby sa súd prvej inštancie aj touto podmienkou už skôr zaoberal.

17. Napokon i u námietky potrebou zisťovania príčinnej súvislosti medzi škodou a jej tvrdou príčinou v procese dokazovania platí to, čo už bolo uvedené pod 13. zhora, čiže že možnosť takéhoto zisťovania nič nemení na tom, že ak preukaz takejto súvislosti v čase rozhodovania o návrhu na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov chýba, musí to ísť na ťarchu toho, komu je takáto okolnosť na neprospech (v tomto prípade žalobcu ako žiadateľa oslobodenia).

18. S odňatím možnosti konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O. s. p. pritom nemožno zamieňať prípadnú vecnú nesprávnosť rozhodnutia (resp. len subjektívne presvedčenie, že je to nesprávny následok v podobe odňatia priznania oslobodenia od súdnych poplatkov). Dovolateľ odňatie možnosti konať pred súdom v pôvodnom dovolaní odôvodňoval práve týmto (nesprávnym právnym posúdením veci). Námietkami v tomto smere by sa však najvyšší súd mohol zaoberať, len ak by dovolanie bolo prípustné, čo ale v danom prípade splnené nie je.

19. Vzhľadom k tomu, že dovolanie žalobcu nebolo prípustné podľa § 239 O. s. p., nebola preukázaná žalobcom tvrdená procesná vada uvedená v § 237 ods. 1 písm. f/ O. s. p. a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné vady uvedené v § 237 O. s. p., dovolaciemu súdu neostávalo iné, než dovolanie ako procesne neprípustné odmietnuť (§ 447 písm. c/ C. s. p.) bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napádaného uznesenia odvolacieho súdu.

20. Pre úplnosť k procesnej stránke veci možno inak doplniť, že potvrdenie uznesenia, ktorým súd prvej inštancie zrušil (bez ďalšieho) uznesenie priznávajúce žalobcovi oslobodenie od súdnych poplatkov, nešlo za postup odvolacieho súdu odnímajúci žalobcovi možnosť konať pred súdom považovať i preto, že v dôsledku takýchto rozhodnutí nižších súdov (a nie správneho a s ustanovením § 138 ods. 5 O. s. p. súladného odňatia skôr priznaného oslobodenia súdom prvej inštancie a prípadným potvrdením takého uznesenia odvolacím súdom) ostala otázka priznania žalobcovi oslobodenia od súdnych poplatkov otvorenou (stále je tu totiž návrh na priznanie oslobodenia, o ktorom po odstránení jediného rozhodnutia vyhovujúceho takémuto návrhu nebolo rozhodnuté).

21. Pri rozhodovaní o trovách dovolacieho konania najvyšší súd vychádzal z toho, že výsledok dovolacieho konania obdobný jeho zastaveniu neprípustným dovolaním zavinil žalobca a právo na náhradu tak vzniklo jeho procesným súperom (§ 256 ods. 1 C. s. p.), z tých však žiadnemu v dovolacom konaní (žalovanému 3/ navzdory vyjadreniu sa ním k dovolaniu) preukázateľne trovy nevznikli.

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.